

6. Zahorodniy, V.V., Yaroslavs'ka, L.P. (2017, veresen'). Obgruntuvannya orhanizatsiyno-pedahohichnykh zakhodiv pokrashchennya fizychnoho vykhovannya studentiv na osnovi pokaznykiv fizychnoyi pidhotovlenosti. Naukovyy zhurnal «Molodyy vchenyy» №9 (49), «Helvetyka», 130-133 [in Ukrainian].

7. Zahorodniy, V.V., Yaroslavs'ka, L.P., Tvardovs'ka, T.V., Lopatina, L.V. (2019). Doslidzhennya funktsional'nogo stanu sertsevo-sudynnoyi systemy studentiv tekhnolohichnoho universytetu. Naukovyy chasopys Natsional'nogo pedahohich-noho universytetu. Kyiv, Seriya 5. Vyp. 70, 100-105 [in Ukrainian].

8. Il'inich, V.I. (2008). Fizicheskaja kul'tura studenta i zhizn'. M. : Gardariki [in Russian].

9. Krutsevych, T. Yu., Vorobyov, M. I., Bezverkhnya, H. V. (2011). Kontrol' u fizychnomu vykhovanni ditey, pidlitkiv i molodi : navch. posibnyk. Kyiv : Olimpijs'ka literatura [in Ukrainian].

10. Lozhkyn, H. V., Noskova, O. V., Tolkunova, Y. V. (2003). Psykholohiya zdorov'ya cheloveka. Sevastopol : Veber [in Ukrainian].

11. Rekomendatsiyi shchodo stratehichnoho rozvytku fizychnoho vykhovannya ta sportu sered students'koyi molodi na period do 2025 roku», zatverdzeni nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 15.02.2021 r. №193, 3 [in Ukrainian].

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.8(139).10

УДК: 378.147:796.071.4

Лазоренко С. А.,

**доктор педагогічних наук, заслужений працівник фізичної культури та спорту,
заслужений тренер України з вільної боротьби,**

доцент кафедри спортивних дисциплін та фізичного виховання

Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, м. Суми

Панчук А. П.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

**доцент кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту
Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне**

Панчук І. В.,

**старший викладач кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту
Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне**

Лазоренко С. С.,

викладач кафедри фізичного виховання

ДНЗ «Сумського центру ПТО Харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу», м. Суми

Краєчук Є. В.

старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту

Харківського національного університету міського господарства імені О.М.Бекетова, м. Харків

Посипайко А. О.

викладач кафедри фізичного виховання і спорту

Харківського національного університету міського господарства імені О.М.Бекетова, м. Харків

Данилюк М. М.,

**викладач кафедри фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ**

Фіщук І. М.,

аспірант кафедри теорії і методики фізичної культури

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ У СИСТЕМУ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОДНОБОРЦІВ БІНАРНИХ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Сучасний рівень розвитку олімпійських та неолімпійських видів одноборств, вимагає від спортсменів та їх тренерів сформованості достатнього рівня професійних компетентностей, які забезпечують високі спортивні показники під час їх участі у змаганнях різних рангів.

Головною метою дослідження є визначення сутнісних характеристик формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки одноборців із залученням фахівців високої кваліфікації (заслужених тренерів, провідних учених та одноборців високої кваліфікації).

В результаті теоретичного дослідження, членами науково-дослідної групи визначені сутнісні характеристики формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки одноборців із залученням фахівців високої кваліфікації – особистісне утворення яке формується засобами акцентованого педагогічного впливу (із урахуванням сучасних досягнень науки та техніки) на формування у тренерів готовності до підняття престижу українських спортсменів, які спеціалізуються в олімпійських та неолімпійських видах одноборств на міжнародній арені, до організації системи багаторічної підготовки одноборців у різних варіативних умовах навчально-тренувального процесу та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної тренерської діяльності, а також вимог цієї діяльності до рівня всебічної підготовленості спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах на різних

етапах їх багаторічної підготовки, сформованих компетентностей до організації бінарних навчально-тренувальних занять (теоретичних та практичних, форм фізичної підготовки тощо) у річному циклі підготовки одноборців зі сформованими та усвідомленими ними в процесі професійного розвитку можливостями та потребами.

Ключові слова: багаторічна підготовка, бінарні заняття, готовність, одноборці, спортсмени, педагогічне моделювання, спортивний результат, сутнісні характеристики, тренери, тренувальний процес, якість тренування

Lazorenko Serhii, Panchuk Andrii, Panchuk Ilona, Lazorenko Stanislav, Kravchuk Yevhen, Posypaiko Artem, Danyliuk Mykola, Fishchuk Ihor. Prospects for the introduction into the System of long-term training of athletes who specialize in Martial Arts binary training sessions. The current level of development of Olympic and non-Olympic Martial Arts requires athletes and their coaches to form a sufficient level of Professional Competencies that provide high sports performance during their participation in Competitions of various ranks.

The main Purpose of the Research is to determine the Essential characteristics of the Readiness of coaches who Specialize in Martial Arts to organize binary training sessions in the System of long-term training of athletes who specialize in Martial Arts with the involvement of Highly Qualified Specialists (Honored coaches, leading Scientists and Highly qualified Martial Arts Specialists).

As a Result of Theoretical Research, members of the Research Group determined the Essential characteristics of the readiness of coaches who Specialize in Martial Arts to organize binary training sessions in the System of long-term training of Martial Arts athletes with the involvement of Highly Qualified Specialists (Honored coaches, leading Scientists and Highly Qualified Martial Arts Specialists) – personal Education which is formed by means of the accentuated Pedagogical Influence (taking into account Modern achievements of Science and Technology) on the formation of coaches' readiness to raise the Prestige of Ukrainian athletes who specialize in Olympic and non-Olympic Martial Arts in the International Arena, to the organization of the System of long-term training of Martial Arts athletes in different variable conditions of the Educational and Training process and ensures the coordination of their knowledge about the content and Structure of Professional coaching activities, as well as the requirements of this activity to the level of comprehensive training of athletes who Specialize in Martial Arts at different stages of their long-term training, formed Competencies for the Organization of binary training sessions (theoretical and practical, Forms of Physical Training, etc.) in the Annual Cycle of training of athletes who Specialize in Martial Arts with the opportunities and needs formed and realized by them in the Process of Professional development.

Keywords: long-term training, binary classes, readiness, Martial Arts athletes, athletes, Pedagogical Modeling, sports results, Essential characteristics, coaches, training process, training Quality.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сьогодні спостерігається зацікавленість представників різних груп населення до систематичних занять одноборствами. Варто зауважити, що сучасний рівень розвитку олімпійських та неолімпійських видів одноборств, вимагає від спортсменів та їх тренерів сформованості достатнього рівня професійних компетентностей, які забезпечують високі спортивні показники під час їх участі у змаганнях різних рангів. Це сприяє підвищенню міжнародного індивідуального рейтингу одноборців, та позитивного іміджу Українських атлетів, а також їх особистих тренерів на світовій арені.

Враховуючи реалії вимог діючих правил з олімпійських та неолімпійських видів одноборств, на сьогодні, для досягнення перемоги над суперником під час змагальної сутички від атлета вимагається: активність, напористість, уміння застосовувати на практиці техніко-тактичні комбінації та задуми, уміння блискавично орієнтуватися у складних варіативних умовах змагальної сутички, активний захист та контратака, виражений ризик, уміння тактично вірно, грамотно та раціонально утримувати перевагу над супротивником тощо.

Зазначене вище зумовлює неабияку значущість таких форм організації системи багаторічної підготовки одноборців, які забезпечували б неперервний процес саморозвитку. Однією із найважливіших форм безсумнівно є – організація навчально-тренувальних бінарних занять, яка спрямовує індивіда на пошук оптимальних та інноваційних засобів підвищення ефективності її професійних компетентностей (спортивних показників), що підкреслює актуальність обраного напрямку дослідження. Крім цього, визначення сутнісних характеристик формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки спортсменів із залученням фахівців високої кваліфікації значним чином підвищить ефективність їх системи багаторічної підготовки.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи: кафедри спортивних дисциплін та фізичного виховання Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка сумісно із кафедрою тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ та іншими закладами вищої освіти (науковий проєкт «Тактика», 2020-2021 р.р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій у обраному напрямі наукової розвідки дозволив визначити ряд учених: А. Литвиненка [1], В. Шемчука, П. Рибалку, О. Мілаєва, А. Леоненка, С. Чередніченка [2], О. Хацаюка, Б. Кіндзера, С. Карасевича, В. Склярєнка, В. Оленченка [3], Б. Кіндзера, Н. Партико, К. Березяк, О. Пришву, О. Нестерова [4], які у своїх працях висвітлили основні напрями організації системи багаторічної підготовки одноборців.

Вагомими та інформативними для подальшої наукової діяльності у обраному напрямі є напрацювання учених: К. Ананченка, О. Хацаюка [5], Д. Штанагея, Г. Коробейнікова, О. Колумбета, Л. Дудурова [6], О. Хацаюка, К. Ананченка, О. Хуртенко, С. Дмитренко, Н. Бойченко [7], О. Хацаюка, С. Чередніченка, А. Дяченка, Н. Партико, А. Корольчука, Д. Стеценка, А. Антоноука [8], у яких визначені ефективні педагогічні моделі (методики, педагогічні умови тощо), які забезпечують підготовку одноборців різної спортивної кваліфікації до змагань вищих рангів.

Не менш цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є науково-методичні праці: А. Коноха [9], О.

Задорожної, Ю. Бріскіна, М. Пітина [10], І. Кузнецової [11], В. Азаренкова, Р. Байрамова, Н. Башавець, Б. Кіндзера, Ю. Таймасова, О. Зуб, В. Артеменка [12], у яких окреслена проблематика формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до професійної діяльності.

Важливими для подальшої дослідно-експериментальної роботи у обраному напрямі наукової розвідки є наукові здобутки: І. Мельник [13], О. Лисицької [14], С. Величко, В. Бузька [15], Н. Кононець [16] та інших учених і практиків: Г. Бойка, М. Медвідь, А. Мельника, А. Турчинова, В. Тробиюка О. Хацаюка, у яких висвітлені актуальні питання організації бінарних занять в освітньому процесі здобувачів вищої освіти (системі багаторічної підготовки спортсменів).

Відповідно до результатів аналізу науково-методичної та спеціальної літератури (моніторингу Інтернет-ресурсів) встановлено, що питанням визначення сутності та структури формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до впровадження у систему багаторічної підготовки атлетів бінарних навчально-тренувальних занять із залученням фахівців високої кваліфікації (провідних тренерів та одноборців високої кваліфікації) присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення сутнісних характеристик формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки одноборців із залученням фахівців високої кваліфікації (заслужених тренерів, провідних учених та одноборців високої кваліфікації).

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

- провести аналіз науково-методичної літератури у напрямі організації системи багаторічної підготовки одноборців;
- визначити ефективні педагогічні моделі (технології, методики, програми, педагогічні умови тощо), які забезпечують підготовку одноборців різної спортивної кваліфікації до змагань вищих рангів;
- провести аналіз спеціальної науково-методичної та довідкової літератури у напрямі формування готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до професійної діяльності;
- здійснити аналіз спеціальної науково-методичної літератури (моніторинг Інтернет-ресурсів), з проблематики організації бінарних занять в освітньому процесі здобувачів вищої освіти.

Методи дослідження. Під час дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи дослідження: аксіоматичні, ідеалізація, формалізація, історичні і логічні, сходження від конкретного тощо. Крім цього було використано власний досвід організації системи багаторічної підготовки одноборців різної спортивної кваліфікації та особистий досвід виступу на змаганнях різних рангів з олімпійських та неолімпійських видів одноборств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне дослідження організовано у два етапи (липень 2020 р. – травень 2021 р.). Упродовж першого етапу дослідження (липень – грудень 2020 р.) створено науково-дослідну групу у складі: О. Хацаюк, С. Лазоренко, А. Панчук, І. Панчук, Ст. Лазоренко, Є. Кравчук, А. Посипайко, М. Данилюк, І. Фіщук (провідні учені та практики у обраному напрямі наукової розвідки). У подальшому, відповідно до плану теоретичного дослідження (науковий проект «Тактика»), членами науково-дослідної групи (НДГ) проведено аналіз спеціальної науково-методичної та довідкової літератури (моніторинг Інтернет-ресурсів).

Враховуючи результати отримані наприкінці першого етапу дослідження, відповідно до теоретичних поглядів (результатів ряду емпіричних досліджень [13-16] тощо) провідних учених і практиків (С. Андрейко, Л. Біланова, С. Лещені, А. Мелешка) у напрямі впровадження в освітній процес (систему багаторічної підготовки спортсменів) бінарних навчально-тренувальних занять, членами НДГ встановлено, що пріоритетним завданням системи багаторічної підготовки українських спортсменів, зокрема одноборців – є удосконалення змістової частини навчально-тренувальних занять на різних етапах їх багаторічної підготовки, а також підвищення якості навчально-тренувального процесу, що потребує пошуку оптимальних та раціональних шляхів оптимізації рівня їх всебічної підготовки.

Відповідно до вище викладеного прослідковується необхідність актуалізації формування широкого світогляду атлетів, їх ціннісних орієнтацій, системного сучасного гуманістичного мислення під час навчально-тренувального процесу (на різних етапах багаторічної підготовки), що визначається системою об'єктивних та суб'єктивних факторів. До останніх належать інтеграційні процеси багаторічної підготовки атлетів до змагань вищих рангів.

У зазначених вище умовах можливим є організація інтегрованої професійної підготовки одноборців (представників інших видів спорту) із використанням бінарних навчально-тренувальних занять, які на практиці забезпечують втілення інтегральної технології, що забезпечує реалізацію та зміцнення міжпредметних зв'язків, які складають необхідну компоненту системи багаторічної підготовки спортсменів.

З точки зору педагогіки (спортивної науки) бінарні навчально-тренувальні заняття – це креативність двох тренерів (педагогів, спортсменів високої кваліфікації), яка інтенсифікує творчий процес у атлетів та формує в них креативну компетентність. Головною метою бінарного заняття є – створення умов для мотивованого практичного застосування теоретичних знань та практичних умінь, розвиток, а також формування аналітичних здібностей спортсменів та їх винахідливості.

Основними характерними ознаками бінарного навчально-тренувального заняття є: поєднання теоретичного та практичного методів навчання в одному навчально-тренувальному занятті; досягнення бінарної (подвійної) мети засвоєння теоретичних знань з одночасним їх практичним застосуванням (апробацією); сталий та збалансований взаємозв'язок змісту теоретичної і практичної частини навчально-тренувального заняття із урахуванням етапу багаторічної підготовки атлетів; обґрунтоване і раціональне поєднання процесів засвоєння теоретичних знань та практичних навичок, а також їх взаємозв'язок; методичне, матеріально-технічне забезпечення навчально-тренувального заняття із одночасним засвоєнням теоретичних знань та практичних навичок у обраному виді спорту.

Основними цілями бінарних навчально-тренувальних занять є:

- дотримання оптимального та ефективного підходу до розгляду комплексу проблем (техніко-тактичних, фізичних, спеціальних фізичних, психологічних тощо), які виникають в процесі змагальної діяльності, формування обґрунтованих та раціональних вимог до спортсменів з метою успішної та продуктивної їх навчально-тренувальної (змагальної) діяльності;
- під впливом зацікавленості, яку викликають тренери, спортсмени високої кваліфікації за формулами: «тренер 1 – тренер 2 – спортсмен», «спортсмен високої кваліфікації 1 – спортсмен високої кваліфікації 2 – спортсмен», або «тренер – спортсмен високої кваліфікації – спортсмен», активніше засвоюються теоретичні знання та формуються практичні навички у обраному виді спорту, загострюється увага та спостереження, активізується логічна та емоційна пам'ять, а також формується тактильна чутливість;
- у спортсменів формуються уміння користуватися теоретичним знаннями та практичними навичками у різних варіативних умовах навчально-тренувальної та змагальної діяльності (в умовах необхідності блискавичного прийняття єдиного вірного рішення);
- прикладна спрямованість взаємозв'язку теоретичних знань та практичних умінь, яка формується засобами аналітичного мислення.

Важливим є й той факт, що бінарні навчально-тренувальні заняття базуються на інтеграції двох теоретичних концепцій, практичних напрямів всебічної підготовки атлетів, або комплексного поєднання теоретичного і практичного підходів організації навчально-тренувального заняття на різних етапах їх багаторічної підготовки. Основними перевагами бінарних навчально-тренувальних занять є: використання раціональних та ефективних (сучасних) форм подання раніше вивченого та практично відпрацьованого навчального матеріалу; створення належних та прогресивних умов тренування у обраному виді спорту з метою максимальної реалізації творчого потенціалу спортсмена; організація систематичного, системного та цілісного навчально-тренувального процесу атлетів.

У динаміці другого етапу дослідження (січень – травень 2021 р.), членами НДГ розглянуто сутність та структуру готовності тренерів, які спеціалізуються в одноборствах до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки одноборців із залученням фахівців високої кваліфікації. Підготовка майбутніх тренерів з одноборств здійснюється у спеціалізованих закладах вищої освіти і передбачає використання в освітньому процесі студентів сучасних наукових досягнень, які забезпечують формування у них необхідних професійних компетентностей.

Охарактеризуємо поняття «підготовка». Відповідно до теоретичних поглядів та практичних напрацювань І. Гавриша [17] «засначений термін взаємопов'язаний із фаховою освітою та базується на концепції безперервного навчання, збагачує поняття готовності; підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки». У свою чергу, професійна підготовка – це система навчання, яка забезпечує формування ключових (спеціальних) компетентностей, які необхідні для забезпечення майбутньої професійної діяльності. Таким чином, «поняття готовність – є станом готового, а «готовий» відповідно до спеціальної довідкової літератури – це той, хто зробив необхідне приготування до чого-небудь; перебуває в стані наближеному до чого-небудь; заздалегідь продуманий, складений, підготовлений; набув досвіду, уже склався, досяг високої майстерності» [18 с. 257]. Варто відмітити, що готовність спортсменів до професійної (змагальної діяльності) досліджували наступні учені та практики: Н. Височіна, О. Д'якова, П. Рибалко, Н. Олійник, І. Поляков, О. Скірта, В. Сосіна, В. Шемчук.

Відповідно до сучасних поглядів педагогічної та спортивної науки, на сьогодні існує ряд перспективних підходів у напрямі дослідження проблеми готовності індивіда до професійної діяльності:

- змішаний підхід (Ю. Галімов, Д. Грищенко, Н. Колесник, П. Рибалко) – який поєднує різні підходи (креативний, персоналістичний, культурологічний, тощо);
- персоналістичний (С. Глікман, К. Демельова, С. Кучеренко, О. Пехота, О. Соколов) – готовність до професійної (змагальної) діяльності виражається через специфічні вимоги до особистості фахівця (атлета), а також через сукупність його компетентностей;
- культурологічний (Г. Васянович, І. Ніколаеску, Н. Чорна, В. Ягупов) – готовність до професійної діяльності проявляється через рівень сформованості професійної культури;
- креативний (С. Дімітрова-Бурлаєнко, Т. Жванія, Н. Карпенко, О. Кокун, Л. Кондрашова, О. Чижикова) – готовність до фахової діяльності означає здатність до творчості та аналітичного мислення.

Варто також зауважити, що різні підходи у напрямі аналізу сутнісних характеристик готовності зумовлюють варіативність її визначень. Цікавим також є й те, що в окремих науково-методичних джерелах зустрічаються відповідні термінологічні трактування поняття «готовності індивіда до професійної діяльності» (див. табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «готовність індивіда до професійної діяльності»

Автор	Визначення поняття «готовність індивіда до професійної діяльності»
А. Демченко	«цілісне особистісне динамічне утворення, набуте в результаті спеціального навчання, що включає у свою структуру взаємопов'язані елементи – науково-теоретичний, практичний і психологічний»
Л. Карамушка	«комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність професійної діяльності»
С. Максименко, О. Пелех	«цілеспрямований прояв особистості, який включає погляди, переконання, знання, звички уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості»

	почуття установки; її становлення відбувається впродовж моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки і є результатом всебічного особистісного розвитку особистості із урахуванням вимог, обумовлених особливостями професії»
Г. Нєпєіна	«якість особистості, в якій виражено її прихильність до здійснення діяльності, а також ступінь засвоєння нею елементів, відповідного соціального досвіду і здатність використовувати цей досвід у професійній діяльності; готовність може являти собою наведену єдність елементів-мотиваційна готовність, теоретична готовність, практична готовність»
О. Хацаюк	«ієрархізована та розгалужена система теоретичних знань та сформованих професійно-прикладних якостей і рухових навичок атлетів, які необхідні та психофізично-достатні для досягнення цілей навчально-тренувального процесу на різних етапах їх багаторічної підготовки, а також реалізації максимального спортивного результату»

Варто зауважити, що у напрямі обраного нами предмету та об'єкту дослідження, навчально-тренувальна та змагальна діяльність одноборців у порівнянні із іншими видами спорту має свої особливості та специфіку. Тому доцільно використовувати поняття «готовність тренерів з одноборств до проведення бінарних навчально-тренувальних занять». Важливим є й той факт, що рядом учених і практиків, провідних фахівців одноборств (К. Ананченка, Г. Арзютова, Д. Грищенко, С. Лещені, Є. Хорольця, Т. Шевченка) – акцентується увага на теоретичну та практичну (індивідуально фізичну та техніко-тактичну тощо) готовність до професійної діяльності. Однак у зазначених умовах не розкриваються необхідні «інструменти» організації системи бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки одноборців (із урахуванням основних етапів їх підготовки) для її досягнення, що на сьогодні є актуальним напрямом наукової розвідки.

Враховуючи вище викладене, поняття «готовність тренерів з одноборств до проведення бінарних навчально-тренувальних занять» є похідним від поняття «готовність особистості до професійної діяльності».

Проведений аналіз науково-методичної та спеціальної літератури свідчить про те, що зазначені вище теоретичні положення і концепції (визначення) тотожні висновкам провідних науковців: А. Балендара, А. Деркача, І. Платонова, О. Старчука, В. Уліча, що «готовність – є особистісним утворенням, проте воно не є стійким та залежить від потреб, а також можливостей індивіда, які можуть змінюватися».

Важливим є й той факт, що готовність є компетентність (Б. Максимчук, В. Шемчук, В. Ягулов). Крім цього, «готовність залежить від сформованих компетентностей індивіда, які необхідні для успішної реалізації поставлених завдань» (С. Кубіцький). У свою чергу, під час дискусії стосовно готовності тренерів з одноборств у напрямі організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки атлетів, які спеціалізуються в одноборствах (інших видах спорту), то в процесі її формування провідну роль відіграє педагогічний вплив (В. Бізін, О. Демченко, С. Максименко, Д. Миргород, В. Платонов, О. Старчук). Крім вище зазначеного важливим є те, що готовність індивіда може бути сформована за умови, якщо вона має чітку уяву про змістові та структурні характеристики діяльності та її якості, а сформовані компетентності будуть відповідати вимогам відповідної діяльності (А. Балендар, О. Богданюк, Л. Карамушка, Г. Клопак, В. Уліч).

Враховуючи вище викладене, пропонуємо наступне визначення «готовності тренерів з одноборств до проведення бінарних навчально-тренувальних занять» – особистісне утворення яке формується засобами акцентованого педагогічного впливу (із урахуванням сучасних досягнень науки та техніки) на формування у тренерів готовності до підняття престижу українських спортсменів, які спеціалізуються в олімпійських та неолімпійських видах одноборств на міжнародній арені, до організації системи багаторічної підготовки одноборців у різних варіативних умовах навчально-тренувального процесу та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної тренерської діяльності, а також вимог цієї діяльності до рівня всебічної підготовленості спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах на різних етапах їх багаторічної підготовки, сформованих компетентностей до організації бінарних навчально-тренувальних занять (теоретичних та практичних, форм фізичної підготовки тощо) у річному циклі підготовки одноборців зі сформованими та усвідомленими ним в процесі професійного розвитку можливостями та потребами.

В процесі дослідження структури «готовності тренерів з одноборств до проведення бінарних навчально-тренувальних занять» членами НДГ встановлено, що до її основних структурних елементів відносяться:

- мотиваційний – прагнення подолання труднощів під час організації системи багаторічної підготовки одноборців та їх майбутньої змагальної діяльності, оцінювання особистих професійних компетентностей щодо організації бінарних навчально-тренувальних занять та управління психофізичними станами, а також діями відповідно до фаху та власного досвіду;

- пізнавальний – забезпечується необхідним об'ємом специфічної інформації, яка потрібна для цілеспрямованої тренерської діяльності під час організації бінарних навчально-тренувальних занять, а також планомірної і поетапної системи багаторічної підготовки одноборців;

- емоційний – усвідомлення почуття відповідальності, впевненості чи сумніву у своїй професійній підготовленості до подолання труднощів в організації бінарних навчально-тренувальних занять й інших форм всебічної підготовки одноборців, уміння керувати та контролювати своїм емоційно-вольовим станом та психофізичним рівнем спортсменів-одноборців у екстремальних умовах навчально-тренувальної діяльності, а також в процесі безпосередньої їх участі у змаганнях різних рангів;

- вольовий – забезпечує тренерам з однокласників та їх спортсменам можливість подолання труднощів під час організації бінарних навчально-тренувальних занять, інших форм всебічної підготовки спортсменів, а також участі їх у змаганнях різних рангів.

Проведений нами аналіз досліджень з проблематики формування готовності викладачів закладів вищої освіти (тренерів з однокласників й інших видів спорту) до проведення бінарних занять [2, 6, 10, 13-16], дозволяє виділити в її структурі ряд компонентів, які є спільними (див. табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз виділення компонентів у структурі готовності фахівців до професійної діяльності

Учений	Компонент			
	1	2	3	4
О. Бойко	мотиваційний	ціннісний	пізнавальний	діяльнісний
С. Кубіцький	ціннісно-мотиваційний	когнітивний	практичний	оцінний
Я. Павлов	мотиваційний	змістовий	аналітико-оцінний	-
А. Сіцінський	мотиваційний	когнітивний	операціональний	емоційно-вольовий
Д. Швець	мотиваційний	когнітивний	діяльнісний	рефлексивний

Враховуючи вище викладене вважаємо, що структура формування готовності тренерів, які спеціалізуються в однокласниках до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки однокласників із залученням фахівців високої кваліфікації містить наступні компоненти:

1) мотиваційний (усвідомлення та розуміння труднощів організації бінарних навчально-тренувальних занять, інших форм всебічної підготовки однокласників та їх подолання, об'єктивне оцінювання своїх можливостей у напрямі управління психофізичним станом; базовий (формування необхідного вихідного рівня теоретичної та практичної підготовленості у напрямі організації бінарних навчально-тренувальних занять);

2) функціональний (формування та розвиток професійних компетентностей, які необхідні для організації бінарних навчально-тренувальних занять та вирішення проблем організації системи багаторічної підготовки однокласників);

3) прикладний (забезпечує всебічний розвиток професійних теоретичних знань та практичних умінь у напрямі організації бінарних навчально-тренувальних занять та системи багаторічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в однокласниках);

4) стресостійкий (формування високої психологічної стійкості тренерів з однокласників до несприятливих факторів навчально-тренувальної та змагальної діяльності).

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. На підставі проведеного теоретико-методологічного аналізу з окресленої проблематики, членами науково-дослідної групи визначені сутнісні характеристики формування готовності тренерів, які спеціалізуються в однокласниках до організації бінарних навчально-тренувальних занять в системі багаторічної підготовки однокласників із залученням фахівців високої кваліфікації (заслужених тренерів, провідних учених та однокласників високої кваліфікації) – особистісне утворення яке формується засобами акцентованого педагогічного впливу (із урахуванням сучасних досягнень науки та техніки) на формування у тренерів готовності до підняття престижу українських спортсменів, які спеціалізуються в олімпійських та неолімпійських видах однокласників на міжнародній арені, до організації системи багаторічної підготовки однокласників у різних варіативних умовах навчально-тренувального процесу та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної тренерської діяльності, а також вимог цієї діяльності до рівня всебічної підготовленості спортсменів, які спеціалізуються в однокласниках на різних етапах їх багаторічної підготовки, сформованих компетентностей до організації бінарних навчально-тренувальних занять (теоретичних та практичних, форм фізичної підготовки тощо) у річному циклі підготовки однокласників зі сформованими та усвідомленими ними в процесі професійного розвитку можливостями та потребами.

Результати теоретичного дослідження впроваджені у систему багаторічної підготовки однокласників Харківського національного університету внутрішніх справ та Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення та апробацію річного плану проведення бінарних занять із здобувачами вищої освіти, які спеціалізуються в боротьбі самбо (членами збірної команди Харківського національного університету внутрішніх справ) в системі їх багаторічної підготовки.

Література

- Литвиненко А. Співвідношення тренувальних засобів загальної та спеціальної спрямованості в річному циклі спортивної підготовки кваліфікованих хортингістів. Теорія і методика хортингу. Ірпін, 2015. – Вип. 3. С. 205-210.
- Шемчук В.А., Рибалко П.Ф., Мілаєв О.І., Леоненко А.В., Чередніченко С.В. Формування енергозберігаючої компетентності у спортсменів-однокласників. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2020. – № 72 (Т. 1). С. 159-165.
- Хацаюк О.В., Кіндзер Б.М., Карасевич С.А., Складенко В.П., Оленченко В.В. Програма фізичної терапії однокласників-ветеранів після лікування коронавірусної хвороби (Covid-19). Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2021. – № 74 (Т. 1). С. 162-167.
- Кіндзер Б.М., Партико Н.В., Березяк К.М., Пришва О.Б., Нестеров О.С. Програма психічної саморегуляції однокласників. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – № 8 (137). С. 66-71.
- Ананченко К.В., Хацаюк О.В. Новий методичний підхід для оцінки відеоматеріалу, що використовується при підготовці дзюдоїстів. Слобожанський науково-спортивний вісник. Харків, 2016. – № 4. С. 11-16.

6. Штангей Д.В., Коробейніков Г.В., Колумбет О.М., Дудорова Л.Ю. Дослідження динамічних характеристик рухів рук жінок-боксерів з різними типами функціональної асиметрії. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – № 7 (138). С. 66-71.

7. Хацаюк О.В., Ананченко К.В., Хуртенко О.В., Дмитренко С.М., Бойченко Н.В. Дослідження технічного арсеналу бійців ММА високої кваліфікації. Єдиноборства. Харків, 2020. – № 3 (17). С. 92-105.

8. Хацаюк О.В., Чередніченко С.В., Дяченко А.А., Партико Н.В., Корольчук А.П., Стеценко Д.Ю., Антонюк А.Е. Результати дослідно-експериментальної перевірки програми техніко-тактичної підготовленості здюдоїстів-ветеранів. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – № 7 (138). С. 124-131.

9. Конох А.П. Особливості підготовки майбутніх тренерів-викладачів східних одноборств до професійної діяльності в дитячо-юнацькій спортивній школі. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2019. – № 17 (Т. 1). С. 81-84.

10. Задорожна О.Р., Бріскін Ю.А., Пітин М.П. Формування професійної підготовленості майбутніх тренерів зі спортивних єдиноборств з використанням тренажерних пристроїв. Єдиноборства. Харків, 2020. – № 3 (17). С. 13-24.

11. Кузнецова І.Ю. Формування готовності майбутніх тренерів зі східних одноборств до професійної діяльності в дитячо-юнацьких спортивних школах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Дніпро, 2020. 23 с.

12. Башавець Н.А., Кіндзер Б.М., Таймасов Ю.С., Зуб О.В., Артеменко В.В. Удосконалення професійних компетентностей тренерів з одноборств. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2021. – № 73 (Т. 1). С. 47-53.

13. Мельник І.В. Методика проведення бінарних уроків як однієї з форм реалізації міжпредметних зв'язків (Методика проведення бінарних уроків, 2021): [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slideshare.net/ines-saml/ss-44178834>.

14. Лисицька О.О. Бінарні уроки як шлях реалізації інтегрованого навчання. Таврійський вісник освіти. Херсон, 2015. – № 2 (50). С. 231-236.

15. Величко С.П., Бузько В.Л. Бінарний урок з фізики та біології як засіб формування пізнавального інтересу учнів основної школи (Збірник наукових праць Херсонського державного університету, 2021): [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2014_66_21.

16. Кононець Н. Бінарне заняття як форма ресурсно-орієнтованого навчання студентів (Проблеми підготовки сучасного вчителя, 2021): [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

17. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2006. 542 с.

18. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник української мови : словник. Київ : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

References

1. Litvinenko A. The ratio of training tools of general and special orientation in the annual cycle of sports training of qualified hortingists. Theory and methods of horting. Irpen, 2015. – Issue 3. p. 205-210.

2. Shemchuk V., Rybalko P., Milaev O., Leonenko A., Cherednichenko S. Formation of energy-saving competence in wrestlers. Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2021. – № 72 (Т. 1). p. 159-165.

3. Khatsayuk O., Kindzer B., Karasevich S., Sklyarenko V., Olenchenko V. Physical therapy program for veteran fighters after treatment of coronavirus disease (Covid-19). Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2021. – № 74 (Т. 1). p. 162-167.

4. Kindzer B., Partiko N., Berezyak K., Prishva O., Nesterov O. The program of mental self-regulation of wrestlers. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – № 8 (137). p. 66-71.

5. Ananchenko K., Khatsaiuk O. A new methodological approach for evaluating the video material used in the training of judokas. Slobozhansky scientific and sports bulletin. Kharkiv, 2016. – № 4. p. 11-16.

6. Shtangey D., Korobeynikov G., Kolumbet O., Dudorova L. Investigation of dynamic characteristics of hand movements of women boxers with different types of functional asymmetry. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – № 7 (138). p. 66-71.

7. Khatsaiuk O., Ananchenko K., Khurtenko O., Dmytrenko S., Boychenko N. Research of technical arsenal of highly qualified MMA fighters. Martial Arts. Kharkiv, 2020. – № 3 (17). p. 92-105.

8. Khatsaiuk O., Cherednichenko S., Dyachenko A., Partiko N., Korolchuk A., Stetsenko D., Antonyuk A. Results of experimental test of the program of technical and tactical training of veteran judokas. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – № 7 (138). p. 124-131.

9. Konokh A. Peculiarities of preparation of future coaches-teachers of oriental martial arts for professional activity in children's and youth sports school. Innovative pedagogy. Odessa, 2019. – № 17 (Т. 1). p. 81-84.

10. Zadorozhna O., Briskin Y., Pitin M. Formation of professional training of future coaches in martial arts with the use of training devices. Martial Arts. Kharkiv, 2020. – № 3 (17). p. 13-24.

11. Kuznetsova I. Formation of readiness of future coaches in oriental martial arts for professional activity in children's and youth sports schools: thes. diss. ... candid. of Ped. Sciences : 13.00.04. Dnipro, 2020. 23 p.

12. Bashavets N., Kindzer B., Taimasov Y., Zub O., Artemenko V. Improving the professional competencies of martial

arts coaches. Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2021. – № 73 (Т. 1). p. 47-53.

13. Melnyk I. Methods of conducting binary lessons as one of the forms of realization of interdisciplinary connections (Methods of conducting binary lessons, 2021): [Electronic resource]. Access mode: <https://www.slideshare.net/ines-saml/ss-44178834>.

14. Lysytska O. Binary lessons as a way of realization of integrated learning. Taurian Bulletin of Education. Kherson, 2015. – № 2 (50). p. 231-236.

15. Velychko S., Buzko V. Binary lesson in physics and biology as a means of forming the cognitive interest of primary school students (Collection of scientific works of Kherson State University, 2021): [Electronic resource]. Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2014_66_21.

16. Kononets N. Binary class as a form of resource-oriented learning of students (Problems of modern teacher training, 2021): [Electronic resource]. Access mode: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

17. Gavrish I. Theoretical and methodological bases of formation of readiness of future teachers for innovative professional activity: diss. ... doct. of Ped. Sciences : 13.00.04. Kharkiv, 2006. 542 p.

18. Busel V. Large explanatory dictionary of the Ukrainian language : dictionary, Kyiv: VTF «Perun», 2004. 1440 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.8(139).11

*Полянничко О.М.,
кандидат психологічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
Лакхтадір О.В.,
кандидат психологічних наук,
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
Еретик А.А.,
кандидат педагогічних наук
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
Коротя В.В.,
ст. викладач, кафедра кафедри спортивної підготовки,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Совгіря Т.М.
ст. викладач, кафедра спортивної підготовки,
Національний авіаційний університет, м. Київ*

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ ФУТБОЛІСТІВ АМАТОРІВ НА ЗМАГАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Стрімкий розвиток українського аматорського футболу спонукає науковців до проведення досліджень у вивченні мотивації спортсменів до тренування і прийнятті участі у змаганнях. Прагнення футболістів до успіху, задоволення потреби бути членом спортивної команди об'єднаною спільними цілями, інтересами мотивами. Метою нашого дослідження було розкриття особливостей впливу мотивації до занять футболом спортсменів аматорів ФК м. Києва на їх змагальну діяльність. В дослідженні взяли добровільну участь футболістів аматорів ФК «Стіна» 1 Ліга, м. Київ та ФК «Дарниця» 2 Ліга, м. Київ, віком від 20 до 45 років кожного клубу відповідно, загальною кількістю у 40 спортсменів.

Питання впливу мотивації на змагальну діяльність у аматорському футболі нами вивчалось за допомогою наступних методик: А. В. Шаболтас «Мотиви заняття спортом» та тестом «Мотивація досягнення успіху» Т. Елерса.

За даними дослідження, на перших сходинках рангових місць мотивів спортивної діяльності аматорів футболу обох команд перебувають: мотив досягнення успіху у спорті, мотив фізичного самоствердження, спортивно-пізнавальний мотив, що свідчать про цілеспрямованість футболістів аматорів у процесі гри на полі. Домінуючими мотивами спортсменів аматорів ФК «Стіна» є мотив досягнення успіху у спорті; мотив фізичного самоствердження та громадянсько-патріотичний мотив, що дозволяє команді підтримувати доволі високий рейтинг в турнірній таблиці на протязі 2019 р. У футболістів ФК «Стіна» невиражений мотиваційний полюс має саме тенденцію до успіху 40%, порівняно з тенденцією до невдачі 20%. Мотивація серед 70% гравців ФК «Дарниця» орієнтована на уникнення невдач, що є свідченням несформованої позитивної ігрової мотивації, прагненням уникнути дискомфорту, пов'язаного з можливими невдачами. Мотивація на досягнення успіху переважає серед футболістів ФК «Стіна» що складає 80% команди. Спостерігаємо, що відсоткове співвідношення спортсменів, мотивація яких орієнтована на успіх, більше у футболістів ФК «Стіна», порівняно з ФК «Дарниця». У футболістів аматорів 1 Ліги мотивація досягнення успіху є чітко сформованою й упорядкованою. Провідне місце у ієрархії мотивів займає мотивація на успіх, що пов'язано з самовизначенням гравців команди.

Ключові слова: спортсмени аматори, спортивна мотивація, аматорський футбол, спортивна команда, футбольний клуб.

Polianychko Olena, Lakhtadyr Olena, Yeretyk Anatoly Koroty, Volodymyr, Sovgira Tetiana. Influence of football amateur motivation. The rampant development of Ukrainian amateur football encourages scientists to conduct study concerning the motivation of sportsmen to train and participate in competitions. The football players in the endeavor to succeed,